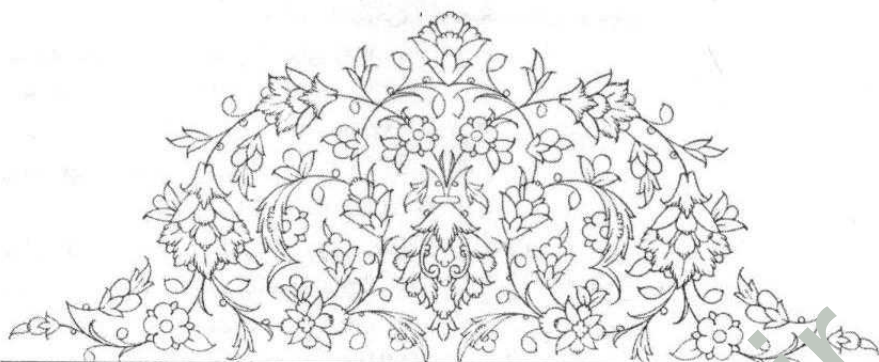

حقوق مدنی ۷

(نهمین معین ۲)

عقود معین از فی و شجره ای

(وودیه، عاریه، وکالت، ضمان، عقدی، حواله، نکاحات، ارهن)

محمد مجیبی رودبجانی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

وکیل پایه یک دادگستری

سرشناسه	: رودیجانی، محمدمجتبی، ۱۳۶۱
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق مدنی ۷ (عقود معین ۲) عقود معین اذنی و وثیقه‌ای (ودیعہ، عاریہ، وکالت، ضمان عقدی، حوالہ، کفالت، رهن) / تألیف محمدمجتبی رودیجانی.
مشخصات نشر	: تهران: کتاب آوا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۶ ص
شابک	: ۵-۱۸۹-۳۴۶-۶۰۰-۹۷۸-۷۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ قبلی: جنگل: جاودانه، ۱۳۹۰.
عنوان دیگر	: حقوق مدنی ۷ (عقود معین اذنی و وثیقه‌ای)
موضوع	: حقوق مدنی -- ایران
موضوع	: عقود و ایقاعات (فقه) -- ایران
رده‌بندی ۲ بره	: ۱۳۹۴ ح ۷۴، ۸۷، ۸۵۸، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰
رده‌بندی دیو	: ۳۴۶/۵۵۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۱۴/۲۶

حقوق مدنی ۷ (عقود معین ۲)

عقود معین اذنی و وثیقه‌ای

(ودیعہ، عاریہ، وکالت، ضمان عقدی، حوالہ، کفالت، رهن)

انتشارات کتاب آوا

مؤلف:	محمدمجتبی رودیجانی
ناشر	کتاب آوا
چاپ و صحافی	آوا
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۴
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
طرح جلد	فائزہ بیگدلو
قیمت	۷۵۰۰ ریال
شابک	۵-۱۸۹-۳۴۶-۶۰۰-۹۷۸

نشانی دفتر مرکزی: انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، بن‌بست حقیقت، پلاک ۴، واحد ۴
شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۶۴۵ | ۶۶۹۷۴۱۳۰ | ۶۶۴۰۷۹۹۳ | دورنگار: ۶۶۴۶۱۱۵۸

www.avabook.com avabook_kazemi@yahoo.com

فروشگاه کتاب آوا: اسلام‌شهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد اسلامی، جنب دادگستری
تلفن: ۵۶۳۵۴۶۵۱

کلیه حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ است.
هرگونه کپی‌برداری و تهیه جزوه از متن کتاب، استفاده از طرح روی جلد و عنوان کتاب جرم است و مخالفان طبق قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند

با توجه به شرح مواد قانونی در این کتاب، فهرست با توجه به عناوین عقود معین اذنی و وثیقه‌ای و مواد قانون مدنی آورده شده است.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۵
فصل اول: عقد ودیعه	۱۹
بحث اول: تعریف ودیعه و رکن آن	۱۹
مبحث دوم: اقسام ودیعه و قبول در عقد ودیعه	۲۰
مبحث سوم: مالکیت با مأذونیت مودع	۲۰
مبحث چهارم: اقسام ودیعه در عقد ودیعه	۲۱
مبحث پنجم: جواز عقد ودیعه	۲۲
مبحث ششم: حفاظت از مال مورد ودیعه	۲۲
۱- ترتیب حفاظت از مال مورد ودیعه	۲۳
۲- مسئولیت مودع (امین)	۲۳
۳- اثر قوه قاهره در عقد ودیعه	۲۴
مبحث هفتم: امتناع از تحویل مال مورد ودیعه و اضرار آن	۲۴
مبحث هشتم: انتفاع و تصرف در مال مورد ودیعه	۲۵
۱- منع امین از به هم زدن صورت مال مورد ودیعه	۲۵
۲- رد عین مال مورد ودیعه	۲۵
۳- رد عین مال مورد ودیعه با حالت موجود	۲۶
۴- تعهد رد عوض مال مورد ودیعه	۲۶
۵- تلف مال مورد ودیعه توسط وراث مودع	۲۷
مبحث نهم: منافع مال مورد ودیعه	۲۷
مبحث دهم: ترتیب تحویل مال مورد ودیعه	۲۸

- ۲۸- مستحق للغير در آمدن مال مورد ودیعه ۲۸
- ۲۹- فوت امانت گذار و رد مال مورد ودیعه ۲۹
- ۳۰- فوت امانت گذار و تعدد وراث ۲۹
- ۳۱- مبحث یازدهم: تغییرات در احوال امانت گذار و آثار آن ۲۹
- ۳۲- ۱- امانت گذاردن مال محجور ۳۰
- ۳۳- ۲- تحویل مال مورد ودیعه به قیم یا ولی ۳۰
- ۳۴- مبحث دوازدهم: شرایط مسئولیت مودع و انواع امانت ۳۱
- ۳۵- مبحث سیزدهم: امانت اموال واردين و شرایط آن ۳۲
- ۳۶- مبحث چهاردهم: پرداخت هزینه های لازم برای حفاظت مال مورد ودیعه ۳۳
- ۳۷- مبحث پانزدهم: هزینه تحویل مال مورد ودیعه ۳۳
- ۳۸- فصل دوم: عقد عاریه ۳۵
- ۳۹- مبحث اول: تعریف عاریه و تقاضای آن با ودیعه و قرض ۳۵
- ۴۰- مبحث دوم: اهلیت معیر و شرایط مالیت وی ۳۵
- ۴۱- مبحث سوم: شرایط مال مورد عاریه ۳۶
- ۴۲- مبحث چهارم: جواز عقد عاریه ۳۷
- ۴۳- مبحث پنجم: عیب مال مورد عاریه و خسارت ناشی از آن ۳۷
- ۴۴- مبحث ششم: مسئولیت مستعیر ۳۸
- ۴۵- ۱- منقصت ناشی از استعمال مال مورد عاریه ۳۸
- ۴۶- ۳- شرط ضمان منقصت ناشی از صرف استعمال ۳۹
- ۴۷- ۴- عاریه طلا و نقره و شرایط آن ۴۰
- ۴۸- مبحث هفتم: تحویل مال مورد عاریه ۴۱
- ۴۹- مبحث هشتم: هزینه های نگهداری و انتفاع از مال مورد عاریه ۴۱
- ۵۰- مبحث نهم: تصرف غیر در مال مورد عاریه ۴۱
- ۵۱- فصل سوم: عقد وکالت ۴۳
- ۵۲- مبحث اول: تعریف عقد وکالت و مقایسه آن با نهادهای مشابه و وکالت در اعمال مادی و حقوقی ۴۳

مبحث دوم: ایجاب و قبول در عقد وکالت	۴۵
مبحث سوم: چگونگی ایجاب و قبول در عقد وکالت	۴۶
مبحث چهارم: مجانی یا با اجرت بودن عقد وکالت	۴۶
مبحث پنجم: انواع وکالت	۴۷
مبحث ششم: حدود وکالت مطلق	۴۸
مبحث هفتم: توانائی موکل در اجرای مورد وکالت و مباشرت موکل	۴۸
مبحث هشتم: خروج وکیل از حدود وکالت	۴۹
۱- وکالت در محاکمه و قبض حق	۵۰
۲- وکالت در بیع و قبض ثمن	۵۰
مبحث نهم: مسئولیت وکیل	۵۱
مبحث دهم: لزوم رعایت صلاحیت موکل	۵۱
مبحث یازدهم: حساب وکالت	۵۲
مبحث دوازدهم: تعدد وکلاء و امور اختیارات آنها	۵۳
۲- لوازم و مقدمات عقد وکالت	۵۴
۳- توکیل در وکالت	۵۴
۴- ضمان در توکیل	۵۵
مبحث سیزدهم: تعهدات وکیل و آثار آن بر مرتکب	۵۵
۱- مخارج اجرای وکالت توسط وکیل	۵۶
۲- میزان حق الوکاله	۵۷
۳- عدم تصریح مجانی یا با اجرت بودن وکالت در عقد	۵۷
مبحث چهاردهم: طرق انقضای عقد وکالت	۵۷
۱- عزل وکیل	۵۸
۲- تصرفات وکیل پس از عزل	۶۰
۳- استعفاء وکیل	۶۰
۴- محجوریت وکیل و موکل	۶۱
۵- انفساخ عقد وکالت	۶۱

فصل چهارم: عقد ضمان..... ۶۳

مبحث اول: تعریف ضمان، طرفین و انواع آن..... ۶۳

مبحث دوم: رضایت مدیون اصلی در عقد ضمان..... ۶۵

مبحث سوم: اهلیت ضامن..... ۶۵

مبحث چهارم: ضمانت از محجور و میت..... ۶۶

مبحث پنجم: ضمانت از ضامن..... ۶۶

مبحث ششم: تعدد ضامن..... ۶۷

مبحث هفتم: ملائت واعسار ضامن..... ۶۷

مبحث هشتم: سبب ایجاد دین و اثر آن در ضمانت..... ۶۹

مبحث نهم: ضمان زجل و حال..... ۷۰

مبحث دهم: مدینه و من در عقد ضمان..... ۷۰

مبحث یازدهم: معلوم و مجهول در دین مورد ضمان..... ۷۰

مبحث دوازدهم: علم ضامن نسبت به مضمون له و مضمون عنه..... ۷۱

مبحث سیزدهم: ضمان از دین با شرایط نسخ..... ۷۲

مبحث چهاردهم: ضمان عهده بایع و مشتری..... ۷۲

مبحث پانزدهم: نقل ذمه به ذمه در عقد ضمان..... ۷۳

مبحث شانزدهم: تعلیق در عقد ضمان و آثار آن..... ۷۵

مبحث هفدهم: تعلیق عقد ضمان به شرایط صحت آن..... ۷۶

مبحث هجدهم: فسخ عقد ضمان..... ۷۶

مبحث نوزدهم: مدت در عقد ضمان..... ۷۷

۱- ضمان حال..... ۷۸

۲- ضمان مطلق..... ۷۸

۳- فوت ضامن در ضمان مؤجل..... ۷۸

مبحث بیستم: ابراء ذمه مضمون عنه در عقد ضمان..... ۷۹

مبحث بیست و یکم: فسخ بیع و اثر آن در ضمان درک مبیع..... ۸۰

مبحث بیست و دوم: شرایط رجوع ضامن به مضمون عنه..... ۸۰

- ۱- حواله دین از جانب ضامن و آثار آن ۸۲
- ۲- تکرار پرداخت دین توسط مضمون عنه بعد از پرداخت ضامن ۸۳
- ۳- وراثت ضامن از مضمون له ۸۴
- ۴- پرداخت ضامن به میزانی کمتر از دین ۸۵
- ۵- پرداخت ضامن به میزانی بیشتر از دین ۸۶
- ۶- پرداخت دین قبل از موعد توسط ضامن ۸۶
- ۷- پرداخت دین بدون مدت توسط ضامن ۸۷
- مبحث بیست و سوم: پرداخت از جانب مضمون عنه ۸۷
- مبحث بیست و چهارم: ابراء ضامن از جانب مضمون له ۸۷
- ۱- آثار ابراء ضامن و پرداخت دین از جانب ثالث ۸۸
- ۲- ضمانت قصاصی ۸۸
- مبحث بیست و پنجم: ضمان رضی به صورت تسهیم ۸۹
- مبحث بیست و ششم: ضمان داری ۹۰
- مبحث بیست و هفتم: التزام به تأدی و مایسه آن با عقد ضمان ۹۰
- فصل پنجم: عقد حواله ۹۳
- مبحث اول: تعریف و ماهیت عقد حواله ۹۳
- مبحث دوم: طرفین و ایجاب و قبول در عقد حواله ۹۴
- مبحث سوم: نقش دین در عقد حواله ۹۵
- ۱- حواله بر محال علیه بری الذمه ۹۶
- ۲- ملاتئ محال علیه در عقد حواله ۹۸
- ۳- اعسار محال علیه و آثار آن ۹۸
- ۴- نقل ذمه به ذمه در عقد حواله ۹۹
- ۵- رجوع محال علیه بری الذمه به محیل ۱۰۰
- مبحث چهارم: شرایط فسخ عقد حواله ۱۰۱
- مبحث پنجم: انحلال عقد منشاء حواله و آثار آن ۱۰۲

فصل ششم: عقد كفالت..... ۱۰۵

مبحث اول تعريف و اوصاف عقد كفالت وتفاوت آن با ضمان وحواله..... ۱۰۵

مبحث دوم: طرفین عقد كفالت..... ۱۰۶

مبحث سوم: حدود ثبوت حق بر عهده مكفول برای صحت عقد كفالت..... ۱۰۷

مبحث چهارم: كفالت مطلق و موقت..... ۱۰۸

مبحث پنجم: كفالت از كفیل..... ۱۰۹

مبحث ششم: احضار مكفول و شرایط آن..... ۱۰۹

۲ وجه التزام در عقد كفالت و انواع آن..... ۱۱۱

۳ محل تسلیم در عقد كفالت..... ۱۱۱

۴- احضار مكفول غائب..... ۱۱۲

۵- شرایط لزوم قیام برای مكفول له..... ۱۱۳

مبحث هفتم: كفالت حكمی..... ۱۱۴

مبحث هشتم: موارد برائت كفیل..... ۱۱۵

مبحث نهم: امتناع مكفول له از قیام..... ۱۱۶

مبحث دهم: اثر فوت مكفول له..... ۱۱۷

مبحث یازدهم: كفالت از یک شخص در برابر چند شخص..... ۱۱۷

مبحث دوازدهم: كفالت طولی..... ۱۱۸

مبحث سیزدهم: شرایط رجوع كفیل به مكفول..... ۱۱۹

فصل هفتم: عقد رهن..... ۱۲۱

مبحث اول: تعريف رهن وارتباط آن با وثیقه..... ۱۲۱

مبحث دوم: شرایط قبض مال مرهون..... ۱۲۲

مبحث سوم: شرایط مال مرهون..... ۱۲۳

مبحث چهارم: رهن دین ومنفعت..... ۱۲۴

مبحث پنجم: شرایط دین در عقد رهن..... ۱۲۵

مبحث ششم: تعدد رهن و مرتهن..... ۱۲۵

مبحث هفتم: وکالت در عقد رهن..... ۱۲۶

مبحث هشتم: شرط عدم فروش مال مرهونه	۱۳۸
مبحث نهم: شرایط فروش مال مرهونه و اداء دین	۱۳۹
مبحث دهم: حق تقدم مرتهن بر سایر بستانکاران	۱۳۰
مبحث یازدهم: افزایش یا کاهش قیمت مال مرهون در فروش	۱۳۱
مبحث دوازدهم: افلاس (اعسار) راهن	۱۳۳
مبحث سیزدهم: پرداخت مقداری از دین توسط راهن	۱۳۳
مبحث چهاردهم: تبدیل عین مرهونه	۱۳۴
مبحث پانزدهم: توابع عین مرهونه	۱۳۵
مبحث شانزدهم: ثمره و زیادی در مال مرهونه، رهن تصرف و رهن ایجار	۱۳۵
مبحث هفدهم: نزول و راز عقد رهن	۱۳۷
مبحث هجدهم: آثار فسخ راهن و مرتهن	۱۳۸
مبحث نوزدهم: مسئولیت مرتهن	۱۴۰
۱- بقای مال مرهونه پس از ایدیه و بعد از انحلال رهن	۱۴۰
۲- تلف عین مرهونه	۱۴۱
۳- وکالت در فروش در مورد بنای مرهونه	۱۴۱
مبحث بیستم: تصرفات حقوقی در مال مرهونه	۱۴۲
مبحث بیست و یکم: تصرفات مادی در مال مرهونه	۱۴۴
منابع	۱۴۵

مقدمه

درس حقوق مدنی (عقود) در ۲ در گرایش حقوق، راجع است به مبحث عقود اذنی که عبارتند از عقودی که منشأ اصلی آنها اذن و ملک یا تم مقام او می‌باشد و هیچ گونه تعهدی برای عاقد ایجاد نمی‌کند مانند عاریه و ودیعه.^۱ برخی معتقدند که عقود اذنی در مقابل عقود عهدی استعمال می‌شوند^۲ اما با نگرشی دقیق متوجه می‌شویم که بین عقود عهدی و عقود اذنی رابطه عموم و خصوص مطلق وجود دارد. به این صورت که در هر عقد اذنی نوعی تعهد وجود دارد بنابراین هر عقد اذنی، عقدی عهدی نیز می‌باشد ولی هر عقد عهدی عقدی اذنی نیست بلکه برخی از عقود عهدی مانند وکالت، اذنی هم هستند. لیکن برخی عقود عهدی دیگر مانند بیع یا اجاره عهدی را نمی‌توان اذنی محسوب نمود. علاوه بر این عقود اذنی قائم به شخص هستند یعنی تا هنگامی که شخص وجود دارد این عقود نیز وجود دارند ولی با فوت و حجر طرفین این عقود منفسخ می‌شود. در حالی که در عقود عهدی اینچنین نیست. علاوه بر این در درس حقوق مدنی ۷ دسته‌ای دیگر از عقود معین نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند که دین و ذرع اصلی آنهاست و اصل دین یا وثایقی را که در رابطه با دین گرفته می‌شود مطرح و بررسی می‌کنند مانند رهن، ضمان، حواله، کفالت.^۳

^۱ - جعفری لنگرودی. محمد جعفر (۱۳۸۱). ترمینولوژی حقوق. تهران: گنج دانش. چاپ دوازدهم. ص ۴۵۵

^۲ - همان. ص ۴۵۵

^۳ - طاهری. حبیب الله. (بی تا). حقوق مدنی. قم: دفتر انتشارات اسلامی. جلد چهارم. ص ۱۱

بنابراین آنچه را که در این کتاب مورد بررسی قرار خواهیم داد در ارتباط با عقود معین اذنی و وثیقه ای می باشد که عبارتند از: ودیعه، عاریه، وکالت، ضمان عقدی، حواله، کفالت و رهن. نکته ای که باید توجه نمود این است که در برخی از عقود اذنی مانند وکالت برای عاقد نیز تکالیفی به وجود می آید و برخلاف تصور برخی نویسندگان^۴ نمی توان به طور مطلق در مورد عقود اذنی بیان داشت که هیچ گونه تعهدی برای عاقد ایجاد نمی کنند.

عقد عهدی نیز همانطور که از نام آن پیداست عقدی است که اثر اصلی آن ایجاد تعهد است مثلاً در وکالت وکال در برزبر موکل متعهد به پیگیری امور حقوقی وی می شود. عقد عهدی در مقابل عقد تملیکی به کار می رود. اثر اصلی عقد تملیکی، تملیک مال به طرف مقابل است مانند بیع که به محض ایجاب و قبول ملک حاصل می شود.

در تألیف حاضر با توجه به هدف این مدنی، به بررسی ماده به ماده مباحث مربوط به عقود مورد اشاره می پردازیم.

با توجه به تجربه ای که از دوران تحصیل نمود، نیز تدریس دروس مختلف حقوق مدنی داشته ام، شیوه بحث ماده به ماده برای دانشجویان قابل فهم تر بود و به دلیل ارتباط مستقیم با مواد قانونی و تکرار آنها، دانشجویان به خوبی بر قانون مسلط می شوند و نتایج توانایی تجزیه و تحلیل مواد قانونی و ارتباط آنها با یکدیگر در آنها تقویت می شود. به همین دلیل سعی شده، در این بررسی مواد قانون مدنی تأکید بیشتر بر روی منابع فارسی باشد تا برای استفاده دانشجویان دوره کارشناسی مدنی کامل و جامع در دسترس باشد و دانشجویان حقوق در درس حقوق مدنی ۷ کتابی با متنی آسان در اختیار داشته باشند.

با توکل بر خداوند متعال و ائمه اطهار و دماء شهداء، این راه ادامه خواهد یافت

هم در ره معرفت بسی تاخته ام هم در صف عالمان سرانداخته ام

چون پرده ز پیش خویش برداشته ام بشناخته ام که هیچ نشناخته ام

۴- جعفری لنگرودی، محمد جعفر، نرمینولوژی حقوق، همان، ص ۴۵۵